

Európska
komisia

30
V Ý R O Č I E

OBČIANSTVO EÚ

PRÁVA A PRÍLEŽITOSTI

OBSAH

V ČOM JE OBČIANSTVO EÚ JEDINEČNÉ

Ako občan Európskej únie máte aj práva, ktoré sa líšia od práv, akými disponujete ako štátny príslušník členského štátu EÚ.

03

SPOLOČNÉ HODNOTY

EÚ je založená na spoločných hodnotách a občania Európskej únie majú určité práva, slobody a ochranu.

04

OBČIANSTVO EÚ: PRÁVA, KTORÉ MÔŽETE VYUŽÍVAŤ

Vaše práva občana Európskej únie vám môžu otvoriť úplne nový svet možností.

06

TVORTE SVOJU VLASTNÚ BUDÚCNOSŤ

Občania Európskej únie sú stredobodom Únie. Uistite sa, že je váš hlas počuť.

14

KAŽDODENNÁ OCHRANA

Život v EÚ vám tiež umožňuje využívať celý rad výhod, ktoré vám uľahčia život.

19

ČO AK NEBOLI DODRŽANÉ MOJE PRÁVA

Ak si myslíte, že vaše práva neboli dodržané, môžete podniknúť určité kroky.

21

“Občianstvom EÚ sa vám otvára svet príležitostí, či ide o voľné cestovanie po EÚ, prácu v inom členskom štáte alebo konzulárnu ochranu počas cestovania v zahraničí. Milióny Európanov využívajú posledných 30 rokov výhody občianstva EÚ. Hlasovaním v európskych voľbách alebo v miestnych voľbách v prípade, ak občania žijú v zahraničí, tak dosiahnu, aby bol ich hlas vypočutý. Naďalej budeme podporovať a posilňovať tieto práva, pretože týmto spôsobom posilňujeme našu Úniu, naše hodnoty a európsky spôsob života.”

Ursula von der Leyenová,
predsedníčka Európskej komisie, 2023

V ČOM JE OBČIANSTVO EÚ JEDINEČNÉ?

Občianstvo EÚ je jedinečný koncept. Ak ste občanom jedného z 27 členských štátov EÚ, automaticky sa stávate aj občanom Európskej únie. To vám poskytuje určité práva a výhody, ktoré sa líšia od práv a výhod, aké vám vyplývajú zo štátnej príslušnosti k členskému štátu. Tieto práva navyše platia vo všetkých 27 členských štátoch EÚ.

Čo to znamená v praxi? Znamená to napríklad, že môžete žiť a pracovať v inom členskom štáte EÚ bez potreby víz, pracovného povolenia alebo povolenia na pobyt. Občianstvo EÚ tiež znamená, že ak sa dostanete do problémov na mieste mimo EÚ, kde váš členský štát EÚ nemá veľvyslanectvo ani konzulát, môžete sa obrátiť na zastupiteľstvo iného členského štátu EÚ, ktorý tam má zastúpenie.

Občianstvo EÚ znamená aj aktívnu účasť na demokratickom procese a formovaní pravidiel platných v celej EÚ. V komunálnych voľbách a voľbách do Európskeho parlamentu môžete voliť a kandidovať, aj keď žijete v inom členskom štáte EÚ.

Občianstvo EÚ vám môže otvoriť svet možností. V tejto brožúre nájdete informácie o svojich právach a vysvetlenie, ako ich môžete ako občan EÚ čo najlepšie využiť.

“Občianstvo EÚ je základom európskeho projektu. Práva a príležitosti udelené *všetkým* občanom *všetkých* členských štátov EÚ majú zlepšiť život a posilniť komunity. Preto je dôležité, aby občania Európskej únie presne vedeli, aké práva majú a ako ich môžu uplatňovať. Takto budujeme silnejšiu Európu zajtrajška.”

Noví občania Európskej únie

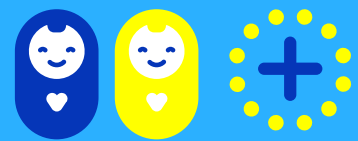

827 300

V roku 2021 získalo občianstvo v jednom z členských štátov EÚ 827 300 osôb.

85% osôb, ktoré získali občianstvo v jednom z členských štátov EÚ, bolo predtým štátnym príslušníkom krajín mimo EÚ.

Zdroj: Eurostat

4,09 M

Okrem toho sa v EÚ v roku 2021 narodilo 4,09 milióna detí.

Zdroj: Eurostat

Cítite sa ako občan Európskej únie?

Takmer 9 z 10 občanov (87%) súhlasí s tým, že sa cítia ako občania Európskej únie.

Zdroj: Eurobarometer č. 528, 2023

Občania EÚ disponujú celým radom práv*, ktoré dopĺňajú práva, ktoré majú ako občania svojho členského štátu EÚ. Ide o tieto práva:

- ▶ **Nemôžete byť diskriminovaný/á** na základe svojej štátnej príslušnosti.
- ▶ **V rámci EÚ sa môžete voľne** pohybovať a zdržiavať.
- ▶ **Volit' a kandidovať vo voľbách** do Európskeho parlamentu a komunálnych voľbách môžete aj vtedy, keď sa presťahujete do iného členského štátu EÚ.
- ▶ Keď sa nachádzate v krajine mimo EÚ, **môžete využívať konzulárnu ochranu**.
- ▶ **Môžete začať alebo podporiť** európsku iniciatívu občanov a požiadať Európsku komisiu, aby navrhla právne predpisy týkajúce sa otázky, ktorá je pre vás dôležitá.
- ▶ **Môžete predložiť petíciu** Európskemu parlamentu a sťažnosť európskemu ombudsmanovi.
- ▶ **Môžete sa obrátiť** na ktorúkoľvek inštitúciu EÚ **a dostať od nej odpoveď** v jednom z úradných jazykov EÚ.

*Na základe Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ)

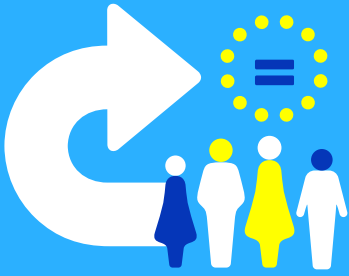
SPOLOČNÉ HODNOTY

Byť súčasťou EÚ neznamena len žiť v jednej z jej členských krajín. Znamená to byť súčasťou spoločenstva, kde každý využíva práva, ochranu a príležitosti a zároveň má isté povinnosti. Zjednotení v rozmanitosti – to charakterizuje európsky spôsob života.

Znamená to napríklad zabezpečiť dodržiavanie základných práv, ako je sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania, a zaručiť rovnaké práva pre všetkých pred

zákonom. V súlade s Chartou základných práv Európskej únie má každý v EÚ právo na rovnaké zaobchádzanie bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, etnický alebo sociálny pôvod, genetické vlastnosti, jazyk, náboženské vyznanie alebo presvedčenie, politické alebo iné zmýšľanie, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, narodenie, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu. To sú niektoré z kľúčových hodnôt, ktoré sú základom občianstva EÚ.

Rešpekt pre všetkých

V článku 2 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) sa stanovujú hodnoty, na ktorých je založená EÚ, a teda aj občianstvo EÚ:

“Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi.”

Vysoko cenené hodnoty EÚ

V nedávnom prieskume občania Európskej únie určili hodnoty, ktoré sú pre nich najdôležitejšie.

82%

Nezávislosť sudcov

82%

Právo na spravodlivé súdne konanie

81%

Sloboda myslenia, prejavu a náboženského vyznania

Kľúčové osobné hodnoty

78%

Rozhodovanie o svojom živote

77%

Starostlivosť o svojich blízkych

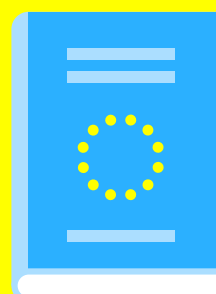
Zdroj: Eurobarometer č. 508, 2021

Základné práva

Ďalším dôležitým dokumentom, ktorý posilňuje občianstvo EÚ, je **Charta základných práv Európskej únie**. Tá spája osobné práva a slobody, ktoré má každý v EÚ. Tieto práva zahŕňajú ľudskú dôstojnosť, právo na slobodu a bezpečnosť, rovnosť pred zákonom, nediskrimináciu a práva týkajúce sa solidarity s ostatnými. Stanovujú sa v nej aj osobitné práva pre občanov Európskej únie.

Chartou sa zabezpečuje ochrana týchto práv a slobôd zo strany EÚ a členských štátov EÚ pri vykonávaní práva EÚ. Spolu s článkom 2 ZEÚ predstavuje základný kameň hodnôt, na ktorých je založené občianstvo EÚ a na ktorých sa môže rozvíjať.

CHARTA ZÁKLADNÝCH PRÁV EURÓPSKEJ ÚNIE

Občianstvo EÚ vám dáva práva, ktoré môžete využiť na formovanie svojho života a v prospech svojej komunity. Umožňuje vám napríklad voľný pohyb a pobyt v rámci EÚ, ak si to želáte, zabezpečuje, že nemôžete byť diskriminovaný/á na základe svojej štátnej príslušnosti, a zaväzuje inštitúcie EÚ, aby vám odpovedali na vaše otázky. Dáva vám právo voliť svojich zástupcov v Európskom parlamente a začať európsku iniciatívu občanov v otázke, ktorá vás zaujíma. Tieto práva majú všetci občania Európskej únie.

OBČIANSTVO EÚ PRÁVA, KTORÉ MÔŽETE VYUŽÍVAŤ

“Nastal čas ukázať mladej generácii, že dokážeme vybudovať kontinent, na ktorom môžete byť tým, kým ste, milovať toho, koho chcete, a na ktorom môžete ašpirovať tak vysoko, ako len chcete. Kontinent, ktorý je v harmónii s prírodou a ktorý je lídrom v oblasti nových technológií. Kontinent, ktorého spoločným mottom je sloboda a mier. Opäť raz nastal čas, aby Európa obstála v skúške dejín.”

Ursula von der Leyenová,
predsedníčka Európskej komisie,
správa o stave Únie 2023

Boj proti všetkým formám diskriminácie

Každý má právo na rovnaké zaobchádzanie a EÚ prijala opatrenia na boj proti diskriminácii z rôznych dôvodov. Právo EÚ chráni najmä pred diskrimináciou na základe pohlavia a rasového alebo etnického pôvodu v oblasti zamestnania, vzdelávania, prístupu k službám, sociálnej ochrany a sociálnych výhod. Právo EÚ zakazuje aj diskrimináciu na základe náboženského vyznania alebo presvedčenia, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie v oblasti zamestnania. Okrem toho bolo prijatých niekoľko stratégií na vybudovanie Únie rovnosti.

Zistite viac informácií o tom, ako EÚ

BUDUJE ÚNIU ROVNOSTI.

Ochrana pred diskrimináciou

Adam získal stredoškolské vzdelanie v domovskej krajine, Poľsku. Od útleho detstva sníval o tom, že sa stane veterinárom a bude študovať v zahraničí. Na vybranej univerzite, ktorá sa nachádza v inom členskom štáte EÚ, však musí absolvovať skúšku spôsobilosti, aby preukázal svoju kvalifikáciu. Tento test sa nevzťahuje na občanov krajiny, do ktorej sa chce presťahovať.

Adam sa domnieva, že je to nespravodlivé a že je diskriminovaný na základe svojej štátnej príslušnosti. Svoj prípad predložil Súdnemu dvoru Európskej únie, ktorý rozhodne, že test spôsobilosti je z týchto dôvodov skutočne diskriminačný. Výsledkom je zmena pravidiel. Adam môže študovať v zahraničí na univerzite podľa vlastného výberu, za rovnakých podmienok ako občania danej krajiny.

Kľúčovým právom občana Európskej únie je ochrana pred diskrimináciou na základe štátnej príslušnosti v prípadoch, ktoré spadajú pod právo EÚ. Je to zakotvené v Zmluve o fungovaní Európskej únie a v článku 21 Charty základných práv. Zásadou nediskriminácie sa zabezpečuje spravodlivé zaobchádzanie a rovnaké príležitosti pre všetkých občanov Európskej únie bez ohľadu na to, v ktorom členskom štáte EÚ sa nachádzajú.

Vaše právo presťahovať sa a žiť v zahraničí

José je španielsky vývojár softvéru, ktorý dostane vysnívanú pracovnú ponuku v Nemecku. Môže sa presťahovať do Hamburgu bez toho, aby potreboval víza, pracovné povolenie alebo povolenie na pobyt. Musí si len nájsť miesto na bývanie a môže okamžite začať pracovať. Okrem toho má on a jeho rodinní príslušníci prístup k miestnemu systému zdravotnej starostlivosti a jeho deti sa môžu zapísať do nemeckých škôl. Rodina má rovnaké sociálne výhody ako nemeckí občania, pričom si zachováva španielske občianstvo.

Názory na voľný pohyb

90%

Približne 90% občanov súhlasí s tým, že toto právo je pre nich osobne prínosom.

80%

Viac ako 80% občanov súhlasí s tým, že sloboda pohybu je prínosom pre hospodárstvo.

Zdroj: Eurobarometer č. 528, 2023

Ako občan Európskej únie máte právo na pobyt, prácu, štúdium a slobodné cestovanie v rámci členských štátov EÚ. Znamená to, že nepotrebujete víza, pracovné povolenie ani povolenie na pobyt. Aj vaši rodinní príslušníci majú právo vás sprevádzať alebo sa k vám pripojiť bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť. Môže sa od nich požadovať, aby spĺňali určité podmienky alebo formality.

Pracovníci EÚ a samostatne zárobkovo činní občania EÚ sa môžu zdržiavať v inom členskom štáte EÚ dlhšie ako tri mesiace bez akýchkoľvek ďalších podmienok. Ostatné kategórie občanov EÚ, ako sú študenti alebo ekonomicky neaktívni občania, musia spĺňať určité podmienky (napríklad mať zdravotné poistenie). Od občanov sa môže požadovať, aby spĺňali administratívne formality, ako je registrácia na úradoch. Viac informácií o týchto podmienkach nájdete v tomto [sprievodcovi](#), aj [tu](#).

PRÁVO NA VOĽNÝ POHYB

PRÁVA NA POBYT

Pomoc v zahraničí

Antonia, maltská fotoreportérka, cestuje po odľahlom regióne v krajine mimo EÚ, kde Malta nemá veľvyslanectvo ani konzulát. Po strate pasu zúfalo potrebuje náhradný doklad, aby sa mohla vrátiť domov.

Vďaka právu EÚ na konzulárnu ochranu môže Antonia navštíviť španielsky konzulát, kde dostane náhradný cestovný doklad – rovnakú pomoc, akú by dostala, keby bola španielskou občiankou. S týmto náhradným cestovným dokladom môže cestovať domov.

Podpora pre občanov EÚ v zahraničí

93%

občanov súhlasí s tým, že členské štáty EÚ by mali úzko spolupracovať pri pomoci občanom EÚ, ktorí potrebujú konzulárnu ochranu mimo EÚ.

Zdroj: Eurobarometer E. 528, 2023

Ako občan Európskej únie máte právo požiadať o pomoc veľvyslanectvo alebo konzulát ktoréhokoľvek členského štátu EÚ, ak sa nachádzate v krajine mimo EÚ, kde vaša krajina nemá konzulát ani veľvyslanectvo, alebo ak vám konzulát alebo veľvyslanectvo nemôže pomôcť. Toto právo EÚ je prejavom solidarity EÚ, pričom členské štáty EÚ navzájom pomáhajú občanom v núdzi.

Konzulárna ochrana EÚ sa môže uplatňovať v rôznych situáciách: ak vás zatkli alebo zadržali, ak ste sa stali obeťou trestného činu, ak ste mali nehodu alebo vážne ochoreli, ak ste stratili pas alebo vám ho ukradli, alebo ak potrebujete pomoc pri návrate domov v prípade núdze.

KONZULÁRNA OCHRANA MIMO EÚ

**NÁHRADNÝ CESTOVNÝ DOKLAD
EURÓPSKEJ ÚNIE**

Európska iniciatíva občanov

Peter, občan EÚ z Rakúska, má rodinu v Belgicku, Španielsku a Taliansku. Nerád šoféruje na dlhé vzdialenosti a snaží sa vyhýbať lietaniu, ak môže. Preto by chcel, aby sa na európskej úrovni viac podporovalo zavádzanie vysokorýchlostných cezhraničných železničných tratí, ktoré by lepšie prepojili európske mestá.

Peter je presvedčený, že na uskutočnenie tohto cieľa sú rozhodujúce opatrenia na úrovni EÚ. Keď sa dozvedel o európskej iniciatíve občanov, rozhodol sa dať dohromady skupinu siedmich občanov EÚ žijúcich v siedmich členských štátoch EÚ, aby predložili vlastnú iniciatívu a vyzvali Komisiu, aby navrhla právne predpisy na uľahčenie cezhraničnej železničnej dopravy.

Po dôkladnom posúdení, či ich iniciatíva spĺňa kritériá, ju Komisia zaregistrovala. Po zaregistrovaní mohol Peter začať zbierať podpisy, aby získal podporu pre svoju myšlienku.

Európska iniciatíva občanov vám dáva možnosť ovplyvniť politiku EÚ. Ak je aj vám niečo blízke – a za predpokladu, že ide o oblasť, v ktorej má EÚ právomoc konať – môžete tiež predložiť iniciatívu.

Musíte postupovať podľa sprievodcu krok za krokom a zabezpečiť, aby vaša iniciatíva spĺňala určité kritériá. Na nižšie uvedení odkazoch nájdete všetko, čo potrebujete vedieť. Po zaregistrovaní musí vaša iniciatíva do 12 mesiacov zozbierať najmenej jeden milión platných podpisov (online alebo v papierovej podobe) najmenej v siedmich krajinách EÚ. V prípade úspechu sa stretnete s Komisiou, aby ste prediskutovali svoje ciele, a budete mať možnosť predstaviť svoju iniciatívu na verejnom vypočutí v Európskom parlamente. Komisia je povinná reagovať na váš podnet a uviesť, aké opatrenia prijme.

Môžete tiež podporiť iniciatívy, ktoré začali iní občania EÚ.

64%

O práve zúčastniť sa na európskej iniciatíve občanov

vie 64% občanov EÚ, pričom informovanosť sa pohybuje od niečo vyše 80% vo Fínsku a v Rakúsku po menej ako 50% v Rumunsku (49%), Chorvátsku (48%), Litve (46%) a vo Švédsku (39%).

Zdroj: Eurobarometer č. 528, 2023

- ▶ Pozrite si **datábázu zverejnených občianskych iniciatív** a podporte iniciatívy, ktoré by mali podľa vás uspieť.
- ▶ V **sprievodcovi krok za krokom** si môžete pozrieť, ako funguje európska iniciatíva občanov.
- ▶ Získajte praktické informácie a rady na spustenie a riadenie vašej iniciatívy na **online fóre európskej iniciatívy občanov**.
- ▶ Zapojte sa do **online kurzu pre organizátorov**.

Vaše právo predložiť petíciu Európskemu parlamentu

Ana je občiankou EÚ žijúcou v priemyselnom meste. Rieka, ktorá preteká cez jej štvrť, je znečistená toxickým odpadom z neďalekej továrne. Po krátkom preskúmaní sa Ana domnieva, že sa nedodržiavajú európske právne predpisy na ochranu životného prostredia.

Keďže je znepokojená touto situáciou, využije svoje právo predložiť petíciu Európskemu parlamentu a upozorní na tento problém. Výbor Európskeho parlamentu pre petície dostane Aninu petíciu, sám ju prešetrí a môže rozhodnúť o ďalších krokoch.

Ako občan alebo osoba s pobytom v EÚ máte právo predložiť Európskemu parlamentu petíciu, ktorá môže mať charakter sťažnosti alebo žiadosti. Výbor Parlamentu pre petície vašu petíciu posúdi, odpovie vám a bude vás informovať o výsledku.

Toto právo vám umožňuje priamo sa obrátiť na Európsky parlament a vyjadriť svoje obavy alebo požiadať o prijatie opatrení. Petícia by sa mala týkať problému z oblasti činnosti EÚ, ktorý sa vás priamo dotýka.

Ďalšie informácie nájdete tu:

PETIČNÉ PRÁVO

WEBOVÝ PORTÁL PRE PETÍCIE

Kto môže začať petíciu?

- ▶▶ každý občan Európskej únie
- ▶▶ každý, kto má legálny pobyt v členskom štáte EÚ
- ▶▶ každá spoločnosť, organizácia alebo združenie so sídlom v členskom štáte EÚ

Ako to funguje?

- ▶▶ Problém musí patriť do oblasti činnosti EÚ.
- ▶▶ Problém sa vás musí priamo dotýkať.
- ▶▶ Petíciu môžete predložiť jednotlivo alebo ako skupina – nie je stanovený minimálny počet podpisov.
- ▶▶ Môžete to urobiť online alebo poštou.

Zdroj: [Podat' petíciu Európskej únie](#)

Vaše právo obrátiť sa na ombudsmana

Sára si vyžiadala dokumenty o rokovaní inštitúcie EÚ a poľnohospodárskeho združenia. Domnieva sa, že inštitúcia EÚ chybné spracovala jej žiadosť, keďže jej neposkytli plný prístup k vyžiadaným dokumentom. V tejto situácii má Sára právo podať sťažnosť európskemu ombudsmanovi. Úlohou ombudsmana je vyšetrovať sťažnosti na nesprávny úradný postup inštitúcií EÚ.

Európsky ombudsman je nezávislý a nestranný orgán, ktorý dohliada na zodpovednosť inštitúcií a agentúr EÚ a podporuje dobrú správu vecí verejných. Má pomáhať občanom, podnikom a organizáciám, ktoré majú pocit, že na úrovni EÚ došlo k nesprávnemu riadeniu.

Ako občan máte právo podať sťažnosť európskemu ombudsmanovi, ak sa domnievate, že v niektorej z inštitúcií EÚ došlo k nesprávnemu riadeniu. Patria sem napríklad obmedzenia vášho prístupu k dokumentom, ktoré majú inštitúcie EÚ, akékoľvek etické otázky alebo hospodárenie s finančnými prostriedkami EÚ. Sťažnosť musíte podať do dvoch rokov odo dňa, keď ste sa o probléme dozvedeli.

Kto sa môže obrátiť na európskeho ombudsmana?

Občania Európskej únie alebo mimovládne organizácie, združenia, podniky, univerzity a novinári so sídlom v členskom štáte EÚ sa môžu obrátiť na európskeho ombudsmana:

- ▶ so sťažnosťami týkajúcimi sa inštitúcie, úradu alebo agentúry EÚ,
- ▶ v prípade nesprávneho úradného postupu inštitúcie, úradu alebo agentúry EÚ,
- ▶ ak sa už pokúsili vyriešiť problém s príslušným orgánom EÚ,
- ▶ ak problém nie je starší ako dva roky,
- ▶ ak neprebíha žiadne súdne konanie.

EURÓPSKY OMBUDSMAN

PODANIE SŤAŽNOSTI

Dana je občiankou Európskej únie, je vášnivou milovníčkou prírody a amatérskou včelárkou. S cieľom vyjadriť svoje názory a spýtať sa, čo robí EÚ preto, aby pre včely zabezpečila dobré životné podmienky, sa spojila s Komisiou.

Dana dostáva odpoveď vo svojom jazyku, na čo má ako občan EÚ právo.

Vaše právo na odpoveď

Ako občan Európskej únie máte právo napísať inštitúciám v ktoromkoľvek z 24 úradných jazykov EÚ a dostať odpoveď v tom istom jazyku. Všetky inštitúcie vedú online registre, v ktorých nájdete kontaktné údaje a prístup k dokumentom a informáciám, ktoré vám pomôžu zostať v obraze o dianí v EÚ.

Pri tvorbe politiky a právnych predpisov Komisia pravidelne získava aj na názory občanov. Pred finalizáciou návrhov predpisu a ich zverejnením na internete sa zohľadní spätná väzba.

Ďalšie informácie nájdete tu:

Prístup k informáciám

Prehľad registrov inštitúcií EÚ

Tu sú všetky inštitucionálne registre EÚ, ku ktorým máte voľný prístup:

- ▶▶ Verejný register dokumentov Rady
- ▶▶ Register dokumentov Európskeho parlamentu
- ▶▶ Verejný register dokumentov Európskej centrálnej banky
- ▶▶ Register dokumentov Komisie
- ▶▶ Prístup k administratívnym dokumentom Súdneho dvora
- ▶▶ Verejný register Európskej služby pre vonkajšiu činnosť
- ▶▶ Prístup k dokumentom Európskeho dvora audítorov

**KONTAKTUJTE
EURÓPSKU ÚNIU**

VEREJNÉ KONZULTÁCIE

JAZYKY EÚ

Demokratické práva sú základnými právami občana Európskej únie. Váš hlas vo voľbách do Európskeho parlamentu zaručuje, že váš hlas bude počuť pri prerokúvaní a prijímaní zákonov. Aj keď sa presťahujete do iného členského štátu EÚ, môžete voliť v komunálnych voľbách a voľbách do EÚ a dokonca aj kandidovať.

Občania sú neoddeliteľnou súčasťou demokratického procesu aj v období medzi voľbami, napríklad tým, že sa vyjadrujú k navrhovaným právnym predpisom alebo sa zúčastňujú na európskych iniciatívach občanov. Mohli by vás vybrať na účasť v panelových diskusiách občanov. Môžete sa obrátiť na európske inštitúcie a požiadať ich o informácie alebo sa podeliť o svoje názory.

**TVORTE SVOJU
VLASTNÚ BUDÚCNOŠŤ**

Vaše demokratické práva

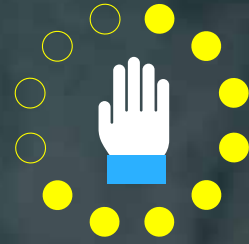
Maria je portugalská občianka, ktorá žije už viac ako desať rokov v Belgicku. Je členkou politickej strany, vášnivou zástankyňou bezpečnosti na cestách a želá si, aby sa v centre jej mesta urobilo viac v záujme prístupnosti pre chodcov. Blížia sa komunálne voľby a Maria sa rozhodne, že chce urobiť viac, než len voliť – chce kandidovať. Jej strana ju vyberie na kandidátku, zapôsobí na mnohých voličov a stane sa hrdou členkou miestnej mestskej rady.

Všetci občania Európskej únie majú právo voliť a kandidovať vo voľbách do Európskeho parlamentu vo svojej krajine pôvodu. Navyše, ak žijú v inom členskom štáte EÚ, môžu sa rozhodnúť voliť a kandidovať vo voľbách do Európskeho parlamentu za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tejto krajiny. Občania Európskej únie, ktorí žijú v inom členskom štáte EÚ, môžu tiež voliť a kandidovať v komunálnych voľbách v tejto krajine, opäť za rovnakých podmienok ako občania tejto krajiny.

Chod'te voliť

66%

Približne 66% občanov vie, že občan Európskej únie, ktorý žije v ich krajine, má právo voliť alebo kandidovať vo voľbách do Európskeho parlamentu.

55%

Len o niečo viac ako polovica vie, že takýto občan má právo voliť alebo kandidovať v komunálnych voľbách.

Zdroj: Eurobarometer č. 528, 2023

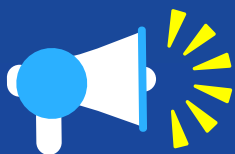

ZISTITE VIAC INFORMÁCIÍ
O ÚČASTI A VOĽBÁCH V EÚ

Vyjadrite svoj názor

Demokratická účasť neznamená len hlasovanie a voľby. Ako občan Európskej únie máte veľa príležitostí zapojiť sa, vyjadriť svoj názor a pomôcť formovať budúcnosť Európy.

Predovšetkým sa môžete **podeliť o svoje názory** na iniciatívy Komisie a prispieť k rozhodovaciemu procesu. Komisia je odhodlaná vypočuť si názory občanov a zainteresovaných strán na právne predpisy a politiky EÚ, a to tak pri ich príprave, ako aj pri ich vykonávaní.

Európska iniciatíva občanov je ďalším spôsobom, ako môžu občania prispieť k formovaniu politiky. Ak chcete, aby EÚ prijala opatrenia v určitej oblasti, môžete vytvoriť skupinu siedmich občanov Európskej únie a vyzvať Európsku komisiu, aby navrhla nové právne predpisy EÚ týkajúce sa tejto oblasti. Viac informácií nájdete v tejto brožúre v časti o európskej iniciatíve občanov.

Máte tiež prístup k interaktívnej platforme na zapojenie občanov, kde môžete diskutovať s ostatnými Európanmi o svojich nápadoch a riešení pre budúce politiky.

Na **európskych panelových diskusiách občanov** sa stretávajú náhodne vybraní občania zo všetkých 27 členských štátov EÚ, aby diskutovali o kľúčových návrhoch a predkladali odporúčania. Doterajšími témami boli virtuálne svety, plytvanie potravinami a vzdelávacia mobilita. Po zhromaždení nápadov a úvah sa Európskej komisii predkladajú odporúčania, ktoré sa zohľadnia pri príprave politických iniciatív.

Portál Vyjadrite svoj názor je komplexný portál na online zapojenie občanov. Spája v sebe brány k verejným konzultáciám, webové sídlo európskej iniciatívy občanov a interaktívnu platformu na zapojenie občanov. Ak chcete prispieť, musíte sa zaregistrovať, ale tento proces je veľmi jednoduchý.

...a samozrejme existuje veľa možností, ako sa zapojiť na vnútroštátnej a miestnej úrovni – vrátane kandidatúry do komunálnych volieb.

VEDELI STE?

Európske panelové diskusie občanov sa stávajú bežnou súčasťou demokratického života v EÚ. Uskutočnilo sa už viacero panelových diskusií, ktoré umožnili občanom predkladať odporúčania týkajúce sa rôznych otázok priamo tvorcom politík.

Ako môžeme znížiť plytvanie potravinami?

V rámci jednej panelovej diskusie občanov, ktorá sa zameriavala na riešenie problému plytvania potravinami, sa predložilo 23 odporúčaní na opatrenia. Medzi ne patrili opatrenia na zákaz ničenia bezpečných nadbytočných potravín, potreba právne záväzných cieľov pre členské štáty EÚ a lepšie vzdelávanie.

Odporúčania sa odvtedy poskytli **platforme EÚ pre potravinové straty a plytvanie potravinami** a prediskutovali sa s ňou a pomôžu pri tvorbe ďalšej politiky EÚ.

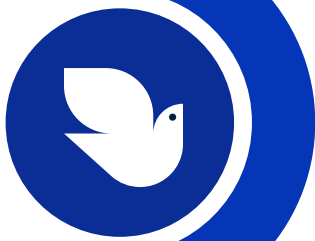

OBČIANSTVO EÚ: VYVÍJAJÚCI SA PROCES

Korene občianstva EÚ siahajú do obdobia krátko po vojne, keď sa z popola vynorila nová vízia zjednotenej Európy. Od samého začiatku európskeho projektu boli v popredí záujmu práva a príležitosti občanov. V súčasnosti sa občianstvo EÚ uznáva ako základný občiansky stav štátnych príslušníkov členských štátov EÚ a každý občan má právo zúčastňovať sa na demokratickom živote EÚ.

1945

V Európe je vyhlásený mier.

1957

Podpísanie Rímskej zmluvy. Šesť zakladajúcich členov udeľuje právo na voľný pohyb všetkým pracovníkom, samostatne zárobkovo činným občanom a ich rodinám. Postupom času sa toto **Európske hospodárske spoločenstvo** rozširuje a prijíma nové krajiny.

2009

Charta základných práv Európskej únie, ktorou sa ďalej posilňujú práva občanov Európskej únie, nadobúda účinnosť

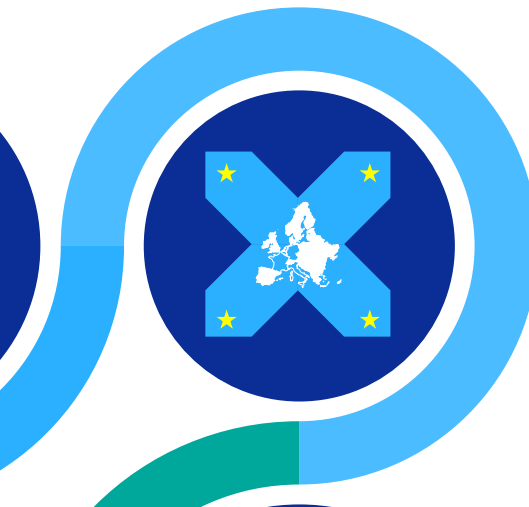

1951

Prvý míľnik: Voľný pohyb pracovníkov v uhoľnom a oceľarskom priemysle sa zavádza v šiestich európskych krajinách – Belgicku, Francúzsku, Holandsku, Luxembursku, Nemecku a Taliansku. **Vzniká Európske spoločenstvo uhlia a ocele.**

1979

Občania Európskej únie prvýkrát priamo volia poslancov Európskeho parlamentu.

1993

Maastrichtskou zmluvou sa zavádza občianstvo EÚ. Občania teraz majú okrem pôvodného práva na voľný pohyb aj súbor osobitných občianskych práv EÚ, ktoré im umožňujú vykonávať hospodársku činnosť.

2020

Na **Konferencii o budúcnosti Európy**, najväčšej participatívnej akcii v histórii EÚ, občania okrem iného žiadajú viac informácií o občianstve EÚ.

2012

Pridáva sa nové občianske právo. Občania Európskej únie získavajú silnejší hlas pri tvorbe politiky prostredníctvom spustenia **európskej iniciatívy občanov**.

2023

30. výročie občianstva EÚ.

Poznáte svoje práva?

50%

občanov Európskej únie sa necíti byť dostatočne informovanými o svojich občianskych právach v EÚ.

64%

občanov EÚ sa necíti byť dobre informovanými o tom, čo robiť, keď sa tieto práva nedodržiavajú.

Zdroj: Eurobarometer č. 528, 2023

Viac informácií o histórii občianstva EÚ nájdete [tu](#).

KAŽDODENNÁ OCHRANA

Život v EÚ prináša množstvo výhod, ktoré môžu využívať občania aj osoby s pobytom. Medzi tieto výhody, ktoré vyplývajú z práva EÚ, patria napríklad práva pracovníkov alebo prístup k zdravotnej starostlivosti v inom členskom štáte EÚ. Táto ochrana a politiky sú zavedené s cieľom zabezpečiť, aby občania a obyvatelia mali vysokú životnú úroveň, prístup k základným službám a aby sa s nimi zaobchádzalo dôstojne a s rešpektom.

Ako zamestnanec v EÚ ste napríklad chránený pred diskrimináciou v práci a máte právo na bezpečné pracovisko, primeraný pracovný čas a prestávky.

Ak cestujete do iného členského štátu EÚ, nemusíte platiť žiadne ďalšie poplatky za používanie mobilného telefónu. Vaše hovory, textové správy a dáta sa spoplatňujú domácimi sadzbami, t. j. rovnakou cenou ako hovory, textové správy a dáta vo vašej domovskej krajine. Ak váš let mešká alebo je zrušený, EÚ vám umožňuje jednoducho a priamo požiadať o odškodnenie.

Toto sú len niektoré z práv a výhod, ktoré občanom zaručujú právne predpisy EÚ, ale je ich oveľa viac.

EÚ kladie do popredia svojich politík aj záujmy občanov. Medzi kľúčové priority do budúcnosti patrí Európska zelená dohoda, ktorej cieľom je, aby sa Európa stala prvým klimaticky neutrálnym kontinentom. EÚ tiež prijala opatrenia na zníženie zaťaženia občanov a priemyslu nákladmi na energiu.

V tejto brožúre sa hlbšie venujeme dvom konkrétnym výhodám ako príkladom: ako spotrebiteľ ste chránený/á pred nekalým marketingom a nebezpečnými výrobkami. V online priestore máte právo na kontrolu svojich osobných údajov.

Zistite viac o všetkých svojich právach a výhodách

ČO ROBÍ EURÓPA PRE MŇA

AKO SÚVISÍ EÚ S TVOJÍM KAŽDODENNÝM ŽIVOTOM?

Vaše práva ako spotrebiteľ

Po zakúpení mixéra online bol Daniel sklamaný, keď zistil, že prístroj neobsahuje niekoľko funkcií, ako sa uvádza v reklame, ani nie je taký výkonný, ako sa uvádza. Napriek počítačnemu odporu internetového obchodu sa Daniel domáhal svojich práv ako spotrebiteľ EÚ a dostal na výber medzi vrátením peňazí v plnej výške alebo výmenou.

Ako spotrebiteľ v EÚ máte pri nakupovaní práva, ktoré vás chránia bez ohľadu na to, kde v EÚ sa predajca nachádza. Máte právo na jasné informácie o produktoch a službách a máte právo do 14 dní zrušiť a vrátiť väčšinu online nákupov. Ak zakúpený tovar nezodpovedá opisu alebo nespĺňa normy kvality, máte právo na opravu, výmenu alebo vrátenie peňazí. Právne predpisy EÚ o ochrane spotrebiteľa vás chránia len vtedy, ak nakupujete od obchodníka; online trhoviská vás preto musia na túto skutočnosť upozorniť, keď si vyberiete ponuku od súkromnej osoby.

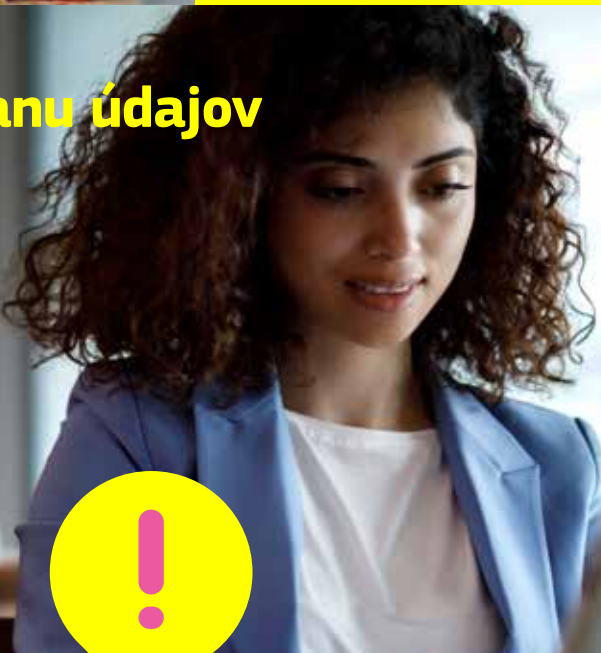
**ZÍSKAJTE ĎALŠIE INFORMÁCIE
O TOM, AKO VYUŽIŤ SVOJE
PRÁVA SPOTREBITEĽA**

Môžete sa tiež obrátiť na **sieť európskych spotrebiteľských centier (sieť ESC)** a získať pomoc pri uplatňovaní svojich práv ako spotrebiteľa

Vaše právo na ochranu údajov

Jana bola znepokojená množstvom osobných údajov, ktoré sa ukladajú na platforme sociálnych médií, ktorú používa. Rozhodla sa konať a uplatniť svoje práva, najprv požiadala o prístup ku všetkým svojim osobným údajom. Preskúmaním týchto údajov zistila viacero nepresností a neaktuálnych informácií o sebe. Jana požiadala spoločnosť o opravu nesprávnych údajov a o trvalé odstránenie niekoľkých starých príspevkov.

V EÚ máte práva týkajúce sa vašich osobných údajov. Môžete získať prístup k svojim údajom, opraviť chyby vo svojich údajoch, vymazať ich, obmedziť ich používanie, presunúť ich do inej služby, namietat' proti ich používaniu a vyhnúť sa automatizovaným procesom rozhodovania. Tieto práva, ktoré sú súčasťou všeobecného nariadenia o ochrane údajov (GDPR), vám poskytujú kontrolu nad vašimi údajmi a vyžadujú, aby spoločnosti rešpektovali vaše rozhodnutia. Za určitých okolností sa právo na vymazanie nemusí uplatňovať. Môže ísť napríklad o archívne účely alebo výskumné a štatistické účely, pri ktorých sa údaje môžu považovať za údaje vo verejnom záujme.

**ZISTITE, AKO CHRÁNIŤ
SVOJE ÚDAJE A VYUŽÍVAŤ
SVOJE PRÁVA**

ČO AK NEBOLI DODRŽANÉ MOJE PRÁVA?

Ak si myslíte, že vaše práva občana Európskej únie neboli dodržané, či už vo vašej domovskej krajine, alebo v inom členskom štáte EÚ, môžete podniknúť určité kroky.

Najprv by ste sa mali pokúsiť vyriešiť problém na vnútroštátnej úrovni v krajine, v ktorej problém vznikol, a to na súde alebo inými spôsobmi riešenia sporov. **Zistite viac informácií o vnútroštátnych súdnych systémoch alebo o súdnych konaniach.**

Ak ste obeťou diskriminácie a hľadáte pomoc, môžete sa obrátiť aj na **národnú organizáciu pre otázky rovnosti** vo vašej krajine. V právnych predpisoch EÚ proti diskriminácii sa stanovuje, že každý členský štát musí mať (aspoň) jeden takýto orgán pre rovnosť, ktorý má okrem iného právomoc poskytovať nezávislú pomoc obetiam diskriminácie.

Ak tieto kroky problém nevyriešia, ďalším krokom by bolo postúpiť ho na úroveň EÚ. Tu môžete:

- ▶ Podať sťažnosť **Európskej komisii**, ak sa domnievate, že vaše práva občana EÚ boli porušené opatrením alebo postupom vašej krajiny, ktorý je v rozpore s právom EÚ. Formulár sťažnosti Komisii je zrozumiteľný a ľahko sa vyplní. Nájdete ho **tu**.
- ▶ Podať sťažnosť **európskemu ombudsmanovi** na nesprávny úradný postup inštitúcií, orgánov a agentúr EÚ – viac informácií nájdete na str. 13 brožúry.
- ▶ Predložiť petíciu **Európskemu parlamentu**.
- ▶ Oznámiť podvody súvisiace s EÚ na **Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF)**.

Služby riešenia problémov na dosah ruky

Telefonicky alebo iným spôsobom sa spojte s niektorou z týchto organizácií:

Portál Vaša Európa vás navedie na najdôležitejšie webové sídla EÚ a jednotlivých štátov.

Kontaktné centrum Europe Direct vám telefonicky alebo e-mailom odpovie na všetky otázky týkajúce sa EÚ vo všetkých 24 úradných jazykoch. Obráťte sa naň bezplatne na čísle 00 800 6 7 8 9 10 11 alebo **online**.

Ak sú vaše práva porušované v inom členskom štáte EÚ, pošlite informácie o svojom probléme sieti **SOLVIT**.

Ako EÚ podporuje vaše práva

Toto sú len niektoré z kľúčových právnych predpisov, ktoré sú základom práv občanov EÚ.

Slobodne sa pohybovať, žiť a pracovať v EÚ

- ▶ Zmluva o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) ([článok 21 ods. 1](#))
- ▶ Charta základných práv Európskej únie ([článok 45](#))
- ▶ [Smernica 2004/38/ES](#) o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov

Konzulárna ochrana

- ▶ Zmluva o Európskej únii (ZEÚ), ([článok 35](#))
- ▶ Zmluva o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) ([článok 20 ods. 2 písm. c](#)), [článok 23](#))
- ▶ Charta základných práv Európskej únie ([článok 46](#))
- ▶ [Smernica \(EÚ\) 2015/637](#) o opatreniach koordinácie a spolupráce na uľahčenie konzulárnej ochrany nezastúpených občanov Únie v tretích krajinách
- ▶ [Smernica \(EÚ\) 2019/997](#), ktorou sa zavádza náhradný cestovný doklad EÚ

Podanie petície inštitúciám a skontaktovanie sa s európskym ombudsmanom

- ▶ Zmluva o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) ([článok 20 ods. 2 písm. d](#)), [článok 227](#))
- ▶ Charta základných práv Európskej únie ([články 43 a 44](#))
- ▶ [Nariadenie \(EÚ, Euratom\) 2021/1163](#), ktorým sa stanovujú pravidlá a všeobecné podmienky upravujúce výkon funkcie ombudsmana

Nediskriminácia

- ▶ Zmluva o Európskej únii (ZEÚ) ([článok 2](#))
- ▶ Zmluva o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) ([článok 18](#))
- ▶ Charta základných práv Európskej únie ([článok 21](#))

Európska iniciatíva občanov

- ▶ Zmluva o Európskej únii (ZEÚ) ([článok 11 ods. 4](#))
- ▶ Zmluva o fungovaní Európskej ZFEÚ) ([článok 24 ods. 1](#))
- ▶ [Nariadenie \(EÚ\) 2019/788](#) o európskej iniciatíve občanov

Vaše právo na odpoveď

- ▶ Zmluva o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) ([článok 15 ods. 1](#), [článok 24](#))
- ▶ Charta základných práv Európskej únie ([článok 41 ods. 4](#), [článok 42](#))
- ▶ [Nariadenie \(ES\) č. 1049/2001](#) o prístupe verejnosti k dokumentom Európskeho parlamentu, Rady a Komisie

Hlasovanie a kandidatúra vo voľbách

- ▶ Zmluva o Európskej únii (ZEÚ) ([článok 10 ods. 3](#))
- ▶ Zmluva o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) ([článok 20 ods. 2 písm. b](#)), [článok 22](#))
- ▶ Charta základných práv Európskej únie ([články 39 a 40](#))
- ▶ [Smernica 93/109/ES](#), známa aj ako „smernica o volebných právach“
- ▶ [Smernica 94/80/ES](#) o práve voliť a byť volený v komunálnych voľbách

Fotografické kredity:

Európska komisia
Istockphoto
Shutterstock

UPOZORNENIE O AUTORSKÝCH PRÁVACH

Tento dokument sa nemôže považovať za dokument predstavujúci oficiálne stanovisko Európskej komisie.

PDF ISBN 978-92-68-10212-1 doi: 10.2838/989258 DS-05-23-487-SK-N

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2024

© Európska únia, 2024

Politika Komisie týkajúca sa opakovaného použitia materiálov sa riadi rozhodnutím Komisie 2011/833/EÚ z 12. decembra 2011 o opakovanom použití dokumentov Komisie (Ú. v. EÚ L 330, 14.12.2011, s. 39, ELI: <https://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>). Ak nie je uvedené inak, opakované použitie tohto dokumentu je povolené v zmysle medzinárodnej licencie Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To znamená, že opakované použitie je povolené za predpokladu, že sa riadne uvedie zdroj a akékoľvek zmeny.

Akékoľvek použitie alebo reprodukcia prvkov, ktoré nie sú vo vlastníctve Európskej únie, môžu byť podmienené získaním súhlasu príslušných nositeľov práv.

Vedeli ste, že občianstvo EÚ vám poskytuje ďalšie práva a výhody okrem práv, ktoré máte ako občan členského štátu EÚ? Nielen to, občianstvo EÚ vám tiež dáva možnosť vyjadriť svoj názor na budúcnosť Európy. Tu nájdete všetko, čo potrebujete vedieť o právach, ktoré máte, o spôsoboch, ako ich môžete využiť, a o tom, aké výhody vám môžu priniesť.

